

Евроатлантическото партньорство в контекста на новите предизвикателства пред националната, регионалната и международната сигурност

Организацията на Северноатлантическия договор, израз на евроатлантическото партньорство, е подложена на непрекъснат процес на трансформации поради появата на нови предизвикателства пред националната, регионалната и международната сигурност. Целта на извършваните промени е повишаване готовността на НАТО за преодоляване на новите заплахи и рискове пред сигурността, което ще затвърди ролята на Алианса като фактор, гарантиращ стабилността и сигурността на държавите членки.

Евроатлантическото партньорство налага засилващата се роля на енергийната сигурност в системата на регионалната сигурност. До скоро евроатлантическото партньорство обръщаше повече внимание на военните аспекти на сигурността, на аспектите на защитата на гражданите, но в последно време се забелязва нова тенденция, която поставя акцент върху енергийните аспекти на сигурността. Потвърждение на този факт е разработването на стратегическа концепция за предотвратяване на рисковете пред енергийната сигурност, което се предприема още след срещата на върха на НАТО в Букурещ през 2008г. Събитията в Украйна са доказателство, че възникването на енергийна криза крие сериозен риск за стабилното развитие на цяла Европа. Този факт отрежда заслуженото място на енергийните аспекти на сигурността сред новите предизвикателства пред европейската сигурност.

Диверсификацията на доставчиците и източниците на енергийни ресурси са важен акцент от енергийната сигурност, който зависи от геополитическите реалности. Нужно е НАТО да изгражда партньорства с други държави и съюзи, които ще гарантират необходимия капацитет и надеждност на доставките на енергоресурси на пазарни цени. Бъдещите усилия на евроатлантическото партньорство трябва да са насочени в тази посока, понеже към настоящия момент сме сериозно зависими от Русия. Европа е в ситуация на двойна зависимост: на първо място от традиционните руски доставки и на второ място от контролираните от Русия доставки от Централна Азия и Каспийския регион.

За изграждането на партньорства с нови доставчици и източници важна роля биха изиграли координационните усилия между НАТО и ЕС. Ето защо евроатлантическото партньорство би действало в положителна насока, задълбочавайки сътрудничеството си с ЕС като политико-икономически съюз.

Защитата на трасетата, по които се транспортират енергоресурси, е сред новите задачи пред НАТО, понеже тези трасета представляват критична инфраструктура с особена важност. Към момента Алиансът не е пряко ангажиран със защитата на трасетата, а това е задача на всяка държава сама да се грижи за целостта на съоръженията. Но все пак НАТО разполага с повече средства и сили от всяка една държава, затова ще е по-ефективно, ако именно Алиансът обезпечи доставките на енергийни ресурси.

НАТО еволюира, задълбочавайки сътрудничеството между държавите членки и укрепвайки партньорството между тях. Това се поражда от необходимостта Алиансът да е подготвен да отговори на новите предизвикателства пред сигурността. Поредно доказателство за засилването на сътрудничеството си в рамките на съюза е срещата на върха на НАТО, проведена в Уелс в периода 4-5 септември 2014г. Сред перспективите за укрепване на евроатлантическото партньорство са реализирането на колективна отбрана, съвместното управление на кризи и гарантирането на сигурността на държавите членки.

Планираните мерки на тази среща са увеличаване на разходите за отбрана от бюджета на всяка държава, като част от тези допълнителни средства ще бъдат използвани за закупуването на нова техника и въоръжение. Идеята е новата техника да е съвместима със силите и средствата на всички държави членки на НАТО, за да може да се използва съвместно при колективната отбрана и управлението на кризи.

Държавните ръководители на държавите участнички на срещата в Уелс приемат План за действие за повишаване на готовността на НАТО. Този план цели съгласуване на възможностите на всяка държава при кризисни ситуации, с което се задълбочава още повече взаимодействието между участниците. В отговор на рисковете и заплахите за колективната сигурност се планира изграждането на съвместни Сили с висока степен на готовност, което представлява още една форма на сътрудничество. Предвижда се и обмен на информация между щабове на държавите, както и политически консултации, което допълнително ще засили координацията между държавите членки на Алианса.

На тази среща на върха на НАТО се потвърди, че Алиансът има готовност да защити всяка една държава членка и че е налице единомислие относно характера на световната среда за сигурност. Съществува единодушие по отношение на видовете рискове и заплахи пред сигурността, както и техния характер. Наличието на общо съгласие по тези проблеми е гарант за укрепване на партньорството и действие в една посока, ориентирана към справянето с новите предизвикателства пред сигурността.

Република България като страна членка на Алианса е част от евроатлантическото партньорство и поема ангажимент за засилване на това сътрудничество. Отражение на мерките, които ще предприеме страната ни след взетите решения на срещата в Уелс, представлява наскоро приетата Национална програма „България в НАТО и в Европейската отбрана 2020“. В тази програма страната ни потвърждава взетото решение като страна членка да повиши дела на разходите за отбрана до 2%. Сред планираните дейности са закупуването на ново въоръжение и техника, основно многоцелеви изстребители, бойни кораби и бронирани машини. До сега парите, заделени за отбрана, се харчеха предимно за екипировка, оборудване, текущи разходи, заплати, социални придобивки и обезщетения на военнослужещите. С планираното увеличаване на разходите за отбрана, ще се осигурят средства за закупуването на нова техника.

Освен това България ще предприеме мерки за афилиране на 2-ра механизирана бригада към Многонационалния корпус „Североизток“ в Шчечин, Полша. Тези действия от страна на България доказват стремежът ни към по-задълбочена интеграция в НАТО и съответно в евроатлантическото партньорство.

В бъдеще се планира да засилим сътрудничеството си с някои партньори на НАТО, като Грузия, Швеция, Австралия. Включването на държавите от Югоизточна Европа и Черноморския регион в програми за сътрудничество с НАТО като инициативата „Партньорство за мир“ биха създали надеждни предпоставки за развитие на процесите на мир, стабилност и сигурност в региона. Засилващата се роля на евроатлантическото партньорство в страните от тези региони би спомогнала за преодоляването на етническите конфликти, историческите претенции и националните различия.

Причина за укрепването на евроатлантическото партньорство са събитията в Украйна, Близкия Изток и Северна Африка. Не е трудно да се достигне до този извод, понеже случващото в тези части на света застрашава международната и регионалната сигурност, което от своя страна изисква съвместни и съгласувани действия на

държавите от евроатлантическата зона. Непосредствената близост, в която се намират НАТО и тези „горещи точки”, пряко застрашава сигурността на страните членки, най-вече на тези, които граничат с конфликтните зони. България е външна граница на НАТО и на ЕС и се явява защитник на границите на двата съюза едновременно. В този контекст отговорностите, които са наложени на страната ни от НАТО и ЕС, могат да са взаимно полезни и за двата съюза. Обособяват се допирни точки между двата съюза. Това създава предпоставки за сътрудничество и синхрон в действията между наднационалните структури.

Случващото се в гореспоменатите региони провокира политическите и военните специалисти да въведат в съвременната среда за сигурност едно ново понятие – „хибридна война”. Този феномен е новото предизвикателство пред системите за сигурност. Това налага преразглеждането на системите за сигурност и допълването им с елементи, способни да управляват и да се справят с новата заплаха, което е основната задача пред Алианса.

В краткосрочен план евроатлантическото партньорство трябва да се справи с конкретните кризи и да сведе заплахите, породени от тях, до минимум. А в дългосрочен план трябва да осъществява превантивна дейност по отношение на заплахи от „хибриден тип”, както и да работи в посока колективна отбрана и съвместно управление на кризи.

Република България, която се намира в близост с „горещите зони”, няма как да не бъде засегната от кризата в Украйна, Близкия Изток и Северна Африка. Като цяло, последиците за България са бежански потоци, което вече е налице, промяна в цената на петрола и други природни ресурси, поради нестабилната ситуация в региона на Близкия Изток и Северна Африка. Украинската криза може да доведе до спиране газовите доставки за страната ни. Сериозни загуби се предвиждат в икономиката, търговията и туризма, понеже Украйна и Русия са значим потребител за държавата ни в тези области.

Поради поетите ангажименти към НАТО, не бих изключила възможността България да бъде предизвикана да осигури финансова подкрепа или средства за хуманитарни операции, участие на наши сили в умиротворителни операции или наблюдателни мисии.

През последните седмици се говори за участие на българи в структурите на Ислямска държава. Спорен е въпросът за българското участие, но никой не го опровергава напълно. Това е много притеснително, понеже при евентуално участие на български контингенти в бойни действия срещу Ислямска държава, може да се окаже, че българи се бият срещу българи. Предполага се и участие на граждани от други балкански държави в ИДИЛ, което може да се отрази върху стабилността на региона.

В заключение мога да кажа, че евроатлантическото партньорство е в процес на развитие, породен от съвременната конюнктура. В контекста на новите предизвикателства пред националната, регионалната и международната сигурност е необходимо НАТО да бъде подготвена и да отговаря адекватно на целия спектър от рискове и заплахи, а за тази цел е нужно извършването на организационни и функционални промени. Република България като част от евроатлантическото партньорство трябва да се включи активно в осъществяването на промените в рамките на НАТО, понеже членството ни в Алианса е единствената алтернатива за гарантиране на националната ни сигурност.